

PÓSA LAJOS

1850-1914

Pósa Lajos, a magyar gyermekvilágnak édes szavú dalnoka, a magyar gyermek-költészet reformátora, nincs többé az élők sorában. Csak imént rajongták körül szeretettel, tisztelettel az ártatlan lelkek légiói, mint jubilánst, csak imént értékelték földi pályafutását barátai, versenytársai, a tollforgatók nehezen meghódítható tábora. – Még szinte halljuk a hódolat, elismerés, szeretet felharsanó nyilatkozatait, egy munka, küzdelmes poétai élet meleg méltatásának visszhangozását – s íme a halál nyila által szíven talált pacsirta álmainak fényes egéből alá omol beteg testével a föld porába, amelyből vétetett. De csak a beteg testével! A milliónyi gyermek *Pósa bácsijának* nem árthat a halál. A gyermekköltészet reformátorát szárnyaira veszi a hír és kiáltja, harsogja időtlen időkhig: „Hozsánna, hozsánna! Áldott, aki jött az Úrnak nevében!”

A radnóti *Pósa Lajos*, a rimaszombati és sárospataki diák új időszakot nyitott a magyar gyermekköltészet történetében. Az ólomlábú, szárnytalan gyermekköltészetbe belelehelte a gyermek egész szívét, lelkét, mosolygó, szertelen vágyait, álmait, mesés reménykedését; belé az egész gyermeket, a családot, mint a gyermekek imádó seregét, s a hazát, a magyar hazát, ennek forró szerelmét, imádatát s mindezt annyi közvetlenséggel, amennyivel magyar költő ő előtte a gyermekvilágot meg nem szólaltatta soha. A kakukkfüves pázsiton, a búzavirágos mezőn, a madárdaltól zengő csalikokban, a szántó-vető, arató fiúk s lányok ajkáról tanulta ő a népiest, a gyermekiést, s úgy megtanulta, hogy magával vonta, magához ölelte, szivárványszínű szalagokkal magához kötötte azokat, akikről Jézus hirdette: „bocsássátok hozzám a gyermekeket, mert az ilyeneké az Isten országa!” Mi, akik még a régi, nehézkes formájú verseken nevelődünk s a zsoltárok szögletes formái között botorkáltunk: mi érezzük s tudjuk azt, hogy mit hozott a Pósa költészete a magyar ifjúságnak, a magyar családoknak, a magyar iskoláknak. – Csemegét, erdei mézet, mezei illatot, füvek, fák, emberek szerelmét, osztály-becsülést, az egyenlőségbe vetett hitet, Istenimádást a szív természetes áhítata és parancsolata szerint, a szülőföld és az édes anya szeretetét minden más szeretet felett. – A gyermekirodalom 30-40 évvel ezelőtt és ma: – ég és föld különbség s ebben a különbségben ott mosolyog felénk a *Pósa bácsi lelke*, Istenáldott lelke. Hozsánna! Hozsánna!

Nekünk sárospatakiaknak jogunk van Pósa Lajosról úgy beszélni s úgy emlékezni, mint akinek az egyéniségében a sárospataki főiskola szelleméből is van valami, talán épp az az erő, amely lánggá növelte lelkén az égi tűzparázst.

1866. szept. 5.-én jött Sárospatakra, mint VII. gimn. oszt. tanuló Rimaszombatból, ahol a gimnázium I-VI. osztályait végezte. Úgy jött, mint a rimaszombati intézet egyik kiválóbb növendéke. Kérészy István igazgató jegyezte be az újonnan jöttek jegyzékébe, 83. szám alatt. – A VII. osztályt mint rendes tanuló végezte, a VIII.-at mint magántanuló s mint ilyen tette le az érettségi vizsgálatot is 1868. július elején a következő végeredménnyel: Vallás=jó; magyar, latin, görög, németnyelv és irodalom és történelem=jeles; mennyiségtan=kitűnő; természettan=jeles; bölcsészeti előtanok=dicséretes.

Téved a „*Magyar Írók élete és munkái*” c. vállalat, amikor a Pósa L. sárospataki tartózkodását a gimnázium két felső osztályára korlátozza. – Itt volt P. L. mint első éves akadémikus is s mint ilyen, tanítványa volt Orbán Józsefnek, Bihari Imrének, Árvay

Józsefnek, Felméry Lajosnak, Szinyei Gerzsonnak és Kun Pálnak. 1868. szept. 7.-én iratkozott be az akadémiába az ú.n. bölcsészeti osztályba, 20. szám alatt. Tanulótársa volt *Zsoldos Benőnek*, a későbbi sárospataki tanárnak, a Magyar Thukydidesznek, a mostani főiskolai levéltárosnak, aki kedves dolgokat tud róla elregélni, mint tanulóról és mint egyénről egyaránt. – Görög bölcsészettörténetet, nevelés és oktatástant, héber nyelvet, magyar költészet-történetet, újkori bölcsészet-történetet, antropológiát s összehasonlító német nyelvet hallgatott, mint bölcsész általában dicséretes eredménnyel. – Mint akadémikust, főként Felméry Lajos, a feltörekvő ifjak lelkes barátja fogadta pártfogásába s az ő ösztönzésére ment fel Budapestre, ahol sok küzdéssel tartotta fenn magát és a tanári pályára készült. De a lelke már ekkor tele volt a költészet olthatatlan szerelmével, aminek sűrű jeleit adta a napi és heti sajtóban s magára vonta a nagyközönség figyelmét. A tanári pályával, amely biztos kenyérrel kecsegtette, szakított és a költészetnek élt. A *Bolond Miska* (a Tóth Kálmán humorisztikus lapja), a Csernátony „Ellenőr”-je, a Toldy István „Nemzeti Hírlap”-ja tették nevét különösen ismeretessé. Majd Szegedre ment s *Mikszáth Kálmán* társaságába jutott s a Szegedi Napló munkatársa volt 1889 végéig, ahol, mint a gyermekköltészet atyamesterét arany-tollal és egy gyermekek fényképéből összeállított albummal tisztelték meg.

A Singer és Wolfner cég visszaédesgette Budapestre egy gyermeklap szerkesztésére, s együtt hozták létre *Az Én Ujságom* című vállalatot, amellyel utat tört a magyar gyermekköltészet új irányának s imádottá tette a nevét a jó gyermekek és a gyermekszerető szülők roppant seregében.

Nagy termékenységű író volt s hazafias lírájával is tiszteletet szerzett nevének, s kiérdemelte a gyorokménesi birtokosoktól, hogy Lajos napján egy-egy hordó ménesi borral keresték fel, amit az ú.n. Pósa-asztalnál fogyasztottak el a szellem-rokonok társaságában. A Petőfi-társaság tagjai közé emelte.

Nyomatott műveinek száma – nem számítva a temérdek hírlapi cikkeit – felülmúlja az 50-et s ezek nagyobb része a gyermekvilágnak hozott áldozat, a kicsinyek szeretetéről tanúskodó fényes bizonyosság s az egyszerű jó édesanyja lelkének áhítatos megdicsőítése.

1850. április 9.-én született Radnóton Gömör megyében s a Liget-szanatóriumban halt meg f. hó 8.-án /9.-én – KMJ/, s folyó hó 11.-én úgy temették el, mint a nemzet egyik napszamosát. Millió gyermek könnye, sóhaja, szívbeli áldása kísérté sírjába s Lelke visszajár a karácsonyi örömnöpeken, a gyermekszobák meseszülő levegőjében, a népiskolai vizsgálatok szavalataiban, az ártatlan lelkek szűzies örvendezésében, fülbe mászó, égbe szálló imádságaiban s míg lesz magyar család és magyar gyermek, – a Pósa bácsi neve feledhetetlen marad!

Nyugodjék békén az egész magyar nemzet tiszteletében!

In: Sárospataki Református Lapok, X. évf. 28. szám (240-241 p.), 1914. július 12.

* szerző: *Radácsi György* (1846-1928), pataki diák és tanár, korának jeles nekrológírója, történetíró, egyházi író, tankönyvíró, bibliafordító, újságíró és lapszerkesztő (Sárospataki Lapok, Sárospataki Református Lapok); az 1945 utáni Pósa-irodalmat egyedülállóan eredeti gondolatokkal gazdagító *Harsányi István* (1908-2002) anyai nagyapja.